

KOSTUUM UIT HET SCHILDERIJ

HET TEXTIEL- EN KOSTUUMMUSEUM VRIESELHOF (RANST-OELEGEM)
TE GAST IN HET STEDELIJK MUSEUM WUYTS-VAN CAMPEN EN BARON CAROLY

Velen van ons hebben zich bij het bekijken van schilderijen allicht wel eens afgevraagd hoe de kledij die de personages dragen er in werkelijkheid heeft uitgezien, en vooral hoe wat de schilder niet afbeeldde (de keerzijde) er uitzag. De tentoonstelling wil een tipje van die sluier oplichten, en met textiel en kostuum bij de hand, het schilderij in een 'textiel'-perspectief plaatsen.

Schilderijen en kostuums houden ons een spiegel naar het verleden voor. Het Stedelijk Museum Wuyts-Van Campen en Baron Caroly bezit een mooie reeks schilderijen, hoofdzakelijk portretten en genretaferefen, waarop kostuums en andere textilia zijn afgebeeld. De oudste taferefen uit de 16de eeuw, de jongste uit het begin der 20ste eeuw. Het gaat hier zowel om portretten van adel en hoge burgerij als om volkse taferefen, waarin de dagelijkse kledij van de gewone man en vrouw te zien is. In de tentoonstelling worden een aantal schilderijen vanuit een kostuum bekeken en gegroepeerd. Het was een plezierige opgave voor de museumstaf om daarbij uit de omvangrijke verzameling van het textielmuseum (meer dan 5.000 kostuums en accessoires) voorwerpen te selecteren zoals de schilder ze voor zich had bij het maken van het schilderij. Topstukken voor de kostuumliefhebber zijn onder andere het 'Familieportret' door Frans Floris (1561) en 'Christus predikend te Lier' door Isodoor Opsomer (1900). In het eerste portret poseert een aanzienlijke familie in een rijk interieur. Zowel de ouders als de jonge kinderen drukken hun status uit door modieuze kledij in kostbare weefsels, kant en borduurwerk. De kledij krijgt dan ook evenveel aandacht als de gelaatsuitdrukking van de figuren. Isodoor Opsomer typeert de Lierse volksmens

door hun simpele streekgebonden kledij.

Voor de 16de en 17de eeuw is het niet mogelijk om een volledig kostuum naast het schilderij te plaatsen. Wel geven kant en weefselfragmenten een idee van de realiteit die model stonden voor het schilderij. Voor latere periodes, vooral voor de 19de eeuw, bezit het textielmuseum een uitgebreide verzameling. Naast de schilderijen worden volledige kostuums opgesteld. Het kostuum staat als het ware naast het schilderij en voegt er een dimensie aan toe. Een zeer modieus voorbeeld is het portret van Anna Caroly door Godfried Guffens (1882). Anna Caroly draagt een nauwsluitende japon met een ingewikkelde drapering over de rok, perfect te vergelijken met voorbeelden uit het Vrieselhof.

Het interessante is dat de schilderijen niet alleen de adel en de hoge burgerij uitbeelden, maar dat er vooral voor de 19de eeuw een aantal genretaferefen zijn met volkse figuren in hun alledaagse dracht. Een zeer mooi voorbeeld is het monumentale doek 'Christus predikend te Lier' door Isodoor Opsomer (1900). Een ander typisch tafereel 'De Kantwerksters' door Henri De Braekeleer (ca. 1860), laat armoedige Antwerpse kantwerksters in Kempische klederdracht zien.

De schilderijen worden in de eerste plaats gekozen omwille van de maatschappelijke dimensie die rijk en arm naast elkaar plaatst. Ook de nauwkeurige weergave van details in kostuum en opschik was doorslaggevend.

Kostuums zijn niet vaak te gast in het Museum voor Schone Kunsten. Het initiatief van het Stedelijk Museum Wuyts-Van Campen en Baron Caroly en het Textielmuseum daarom een primeur. Voor de regelmatige bezoeker van het Textielmuseum zijn er een aantal kostuums te zien die

nooit eerder getoond werden.

Praktische informatie

adres: Stedelijk Museum Van Wuyts-Van Campen en Baron Caroly
Van Cauwenberghstraat 14,
2500 Lier
tel 03-489.11.11 toestel 273 of 278
fax 03-488.13.57
van 20 april tot 16 juni 1996

ONSTERFELIJKE STOFFEN

Dat recycling niet alleen een eigentijdse zorg is wordt duidelijk aangetoond in de zomerstentoonstelling van het Textiel- en Kostuummuseum Vrieselhof. Reeds in de 14de eeuw had Antwerpen een gilde van oudkleerkopers die samen met andere tweedehandswaren oude kleding op de Vrijdagmarkt aan de man brachten of in de straten ventte.

Tot het einde van de 18de eeuw mocht niets buiten de gilde om tweedehands verkocht worden. Goede kleding was een kostbaar bezit dat lange jaren zijn waarde kon houden. De mooiste kleding werd wel eens per testament aan de kerk nagelaten. Zo kon een bruidsjapon een tweede leven beginnen als kazuifel of mantel voor een madonnabeeld. Wanneer er iets nieuws gekocht werd, werd de 'oude' jurk vermaakt voor een dochter, aan de meid geschonken of aan oudekleerkopers verkocht. In de opstelling worden verschillende van dergelijke herbruiken getoond. Ook recentere, met jurken uit de Tweede Wereldoorlog samengesteld van verschillende oude jurken. Sommige van de oudekleerkopers waren in de 17de en 18de eeuw betrokken in de internationale handel, waarbij

tweedehandskledij onder andere vertrok naar Centraal Europa, waar de mode iets achterliep.

Tweedehandskledij kreeg in de 19de eeuw langzamerhand een stigma voornamelijk om sociale redenen. Tot in de jaren zestig was tweedehandskleding (met uitzondering van wat van kind tot kind werd doorgegeven) iets voor de armen. Tot een jonge, rijke generatie de mooie, grappige of eigenaardige oude kleren ontdekten en deze behoefte aan een alternatieve kledingstijl aanleiding gaf tot het ontstaan van tweedehandswinkels.

Kousen stoppen en kleding verstellen is een curiosum geworden. Merklappen die de jonge meisjes vroeger op school maakten bewijzen dat zelfs volledige lapjes onzichtbaar werden ingezet.

De lompenverwerking is een relatief nieuw fenomeen. Na 1800 kwam er meer textiel in omloop. In Frankrijk en Engeland groeide het idee om te proberen textielvezels te recycleren uit lompen. Het begon met de hand uithalen van gebreide kousen en wollen weefsels. De uitgetrokken draden werden gekaard en opnieuw gesponnen.

Na 1850 werd deze nijverheid grotendeels gemechaniseerd. Tegenwoordig is de overgrote meerderheid van onze poetsdoeken en verhuisdoeken gedeeltelijk van gerecycleerde vezels gemaakt.

Groepen kunnen zoals altijd kiezen uit verschillende georganiseerde bezoeken met hun eigen creatieve inbreng. Er worden bijvoorbeeld recycling-ateliers voor jongeren georganiseerd.

Bovendien kan elke bezoeker in 1996 mee weven aan het recyclingetapijt.

Tot 30 november.

Textiel- en Kostuummuseum Vrieselhof
Schildesteeweg 79 2520 Oelegem (Ranst)

NEDERLANDS TEXTIELMUSEUM

Will Fruytier, architect in textiel

1957-1988

30 maart tot en met 25 mei 1996

Batik, de ziel van Java

1 juni tot en met 1 september 1996

Flexible 2, Pan-European Art

7 september tot en met 24 november 1996

Signalement

Onder deze titel worden kleine tentoonstellingen georganiseerd, waarbij de aandacht wordt gevestigd op ercent werk van beeldende kunstenaars en ontwerpers

Bianca Kleinenberg-Nap

kopstukken (installaties en vrij werk)

18 april tot en met 16 juni 1996

Entresol

Uit het Textielverleden IV

Ontmoeting

Onder deze titel worden bijeenkomsten georganiseerd, waarin kunstenaars met belangstellenden van gedachten kunnen wisselen over hun werk. Uitgangspunt is het in informele sfeer bespreken van bijvoorbeeld achtergrond en inhoud van het werk. De onkosten voor deelname zijn f20,- per persoon, inclusief entree, koffie/thee.

'Batik, de ziel van Java'

Fred van Oss, voormalig algemeen directeur van het Nederlands Textielmuseum, startte zijn nieuwe functie als 'directeur speciale projecten' o.a. door het opzetten van een groot project met als thema 'batik'. Op 31 mei 1996 wordt de tentoonstelling 'Batik, de ziel van Java' geopend. Bovendien verschijnt er een zeer fraaie catalogus, en ook een boeiende film. Over batik is al veel geschreven en er zijn al heel wat tentoonstellingen aan gewijd.

Daarom is bij de uitwerking van de tentoonstelling 'Batik, de ziel van Java' gezocht naar een geheel ander opzet. Fred van Oss inventariseerde alle gebieden en plaatsen die in relatie tot batik bekend waren en/of zijn. Het bleken er maar liefst 42 te zijn. Besloten was de kenmerkende verschillen en de oorzaken van de verschillen te onderzoeken. Daarvoor was een 'ontdekkingsreis' nodig welke kras over Java voerde: de 'Batik Route' was geboren.

Deelname aan de cultuurreis via de 'Batik Route', naast alle mogelijke andere inlichtingen over de tentoonstelling zijn te verkrijgen bij het Nederlands Textielmuseum Centrum voor textiel: techniek, kunst en design Goirkestraat 96 5046 GN Tilburg infolijn 013-542.22.41 fax 013-536.63.40

UPSTAIRS DOWNSTAIRS

Dienstpeneel in Vlaanderen 1750-1995

Upstairs Downstairs is de titel van een populaire Engelse televisieserie over dienstpersoneel, die ook in Vlaanderen op veel bijval kon rekenen.

De beide termen maken onmiddellijk de sociale positie van de dienstboden duidelijk en vatten bovendien hun dagelijks leven goed samenvatten: zij moeten op elk moment en overal beschikbaar zijn, zij moeten langs dienststrappen en -deuren hun meesters en meesteressen en hun gasten discreet ter wille zijn.

Tot diep in de twintigste eeuw zijn vele Vlaamse meisjes en jongens, vrouwen en mannen 'gaan dienen' als keuken- of kamermeid, als tuinman of chauffeur, als meid-voor-allewerk of dienstbode. Hun geschiedenis maakt deel uit van de sociale geschiedenis van het Vlaamse volk.

De tentoonstelling brengt dat in beeld, met foto's en schilderijen, met tekeningen en karikaturen, met documenten en voorwerpen.

Hoe ze, soms louter als statussymbool, werden gerekruteerd voor adellijke en burgerlijke families, via plaatsingsbureaus en advertenties.

Welke taken ze te vervullen kregen. Hoe ze geïntegreerd waren in 'hun' familie.

Op welke manier ze - goed of minder goed - werden erkend voor hun werk. Hoe ze door allerlei organisaties werden

beschermd en verdedigd, tot een sociale wetgeving tot stand kwam die hun rechten en plichten vastlegde, op een moment dat het fenomeen van het inwonend dienstpersoneel haast verleden tijd was.

Hoe ze werden vervangen door buitenlandse, soms 'illegale' vrouwen en mannen. Hoe hun taak bovendien in zekere mate werd overgenomen door klussende werkzoekenden.

In een begeleidend boek gaan specialisten van diverse disciplines uit verschillende universiteiten dieper in op het fenomeen van het dienstpersoneel: hun economische betekenis, hun opleiding, de criminaliteit, de vrouwenbeweging, de taalproblematiek, de architectuur, de beeldvorming in de kunst, of over de pas-toorsmeid...

Nog tot 23 juni in de Sint-Pietersabdij

Centrum voor Kunst en Cultuur

Sint-Pietersplein 9

9000 Gent

Tegelijkertijd met *Upstairs, Downstairs* loopt in het kasteel van Louvignies de tentoonstelling *Madame est servie*. Het kasteel ligt in de gemeente Chaussée Notre-Dame Louvignies, op 7 km van Soignies, en is te bereiken via de N77 naar Ghislenghien. Nog tot 31 oktober. Voor meer informatie: tel. 067/45.83.55 of 02/771.08.95.

PRIJS VAN DE STAD OUDENAARDE VOOR WANDKLEEDONTWERP 1996

Het stadsbestuur van Oudenaarde richt in samenwerking met de vzw Vlaamse Ardennen Schildersatelier (VASA) een wedstrijd in voor een ontwerp (karton) op stevig papier of doek voor het weven van een wandkleed, volgens de klassieke legwerk-techniek. Voor het bekroonde werk wordt een geldprijs van 100.000 frank toegekend. Bij

gelijke rangschikking van twee of meer deelnemers wordt de prijs in gelijke delen verdeeld. Niet bekroonde verdienstelijke kartons komen in aanmerking voor een onderscheiding van 10.000 frank of een eervolle vermelding. De jury kan beslissen de hoofdprijs niet toe te kennen. Van 12 oktober tot 31 oktober 1996 zal er een tentoonstel-

ling worden georganiseerd van de kartons die door de jury bekroond werden. De deelnemers verbinden zich ertoe hun ingezonden kartons hiervoor ter beschikking te stellen. Op de vernissage op 11 oktober 1996 om 20.00 uur zullen de prijzen uitgereikt worden.

De inzendingen dienen tussen 16 en 27 september 1996

bezorgd te worden op volgend adres:

Stadsbestuur Oudenaarde
Wedstrijd voor wandkleedontwerp - Huis 'de Lalaing'
Bourgondiëstraat 9
9700 Oudenaarde.

Voor alle verdere inlichtingen en het volledig reglement kan men steeds terecht in het weefatelier VASA op bovenstaand adres.